

Somogyi Réka
Inkább ugrok egy hátraszaltót

Somogyi Réka
Inkább ugrok egy hátraszaltót
Selyemképek

© Somogyi Réka, 2011
www.somogyireka.hu
 somogyireka festmények

A borítóterv az allyoucanstock.com ötlete alapján készült

allyoucanstock

Tipográfiai munkák: Ursus Libris Kiadó
www.ursuslibris.hu

Nyomdai munkák: Paletta Press Nyomda
www.palettapress.hu

Tartalom

7 A képek elé – Somogyi Réka írása

ELSŐ

parton állva

- 9 „A semmi ágán ül szívem”
- 10 A befelé illatozó virág
- 11 Hódolat a virágszirmok előtt
- 12 A pillanat végtelen terjedése
- 13 Az olvadás örvényében

MÁSODIK

a folyó útja

- 15 Törekedés a vizeken át
- 16 A folyó ágya
- 17 Almafa bimbóján száll a folyó
- 18 A folyó előreküldi a könnyeit
- 19 Tengerből én vagyok

20 Zalai Károly írása

HARMADIK

visszanézve

- 23 Túrórudi kalandjai
- 24 A Mackótól rendelek
- 25 Don't go beyond this point!
- 26 Mi van a szakítás mögött?
- 27 Tereim és utcáim nélkül
- 28 Az átutazók anatómiája
- 29 Ahogy nő, úgy fakul az én

NEGYEDIK

elszakad a film

- 31 I am the unique principle,
which makes the rose grow
- 32 Don't land anywhere!

- 33 Belepi őket a hó
- 34 Utolszor csukja be
- 35 Itt járt a fiú
- 36 Ne nyiss ajtót az elme előtt!
- 37 Már magam nélkül gondolok rád

ÖTÖDIK

már nincs itt

- 39 Ez egy gyönyörű levél
- 40 Csak egy boldogságnak ad szállást
- 41 Újraindítás
- 42 Press to cancel!
- 43 Hogyan került az éléskamrámba e tánc?

HATODIK

olyan, mintha menne tovább

- 45 Önarckép 2011 januárjában
- 46 A film útra kel a képernyőn túlra
- 47 Lapp zászló leng a célszalag felett
- 48 Március 1. Talán tavasz
- 49 Már megint a szerelemmel csalogat
- 50 Min kacag a kookaburra (kacagójancsi)?
- 51 Aranyeső
- 52 Jolly Jokerrel vacsoráztam
- 53 A torinói ló után szabadon
- 54 Összekötött kézzel festek
- 55 Amiért jöttem
- 56 Kikapcsolom a rádiót
- 57 Menekülés az idillből
- 58 Csendélet a Dunánál
- 59 Átfolyik rajtam a Léna
- 60 Az egyszer volt ház
és az egyszer (sem) volt én
- 61 A daruk balettelőadása
- 62 A Hópárdúc öröme
- 63 A nap végén

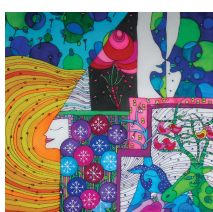
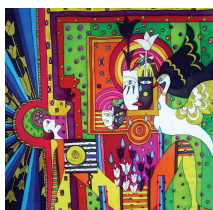
Valahol itt van...Csak tapogatódzom felé, hisz itt már minden oly bizonytalan. Elűnik mindaz, amit hallottam, tanultam, örököltem. Még a nagy mesterek tanításai is csenddé válnak. Nem tudom, hova vezet mindez, nincs is már út. Kifakul a földi örömök valóságossága. Minden üres. Egy kivetített diafilmet hiszek az életemnek, annak akarom megoldani a problémáit, és abba gabalyodok bele mind jobban. Pedig a dolgok nem az én kezemben vannak, ez már kiderült.

Festennem kell: el kell töltenem valahogy a napjaim. Ettől nem leszek sem sikeresebb, sem boldogabb. Feladatot kell adnom az énnek, amíg még valóságosnak tartja önmagát, s meg nem világosodik előtte, hogy csak egy tajték a hullám tetején, s, hogy itt lényegében minden víz!

De mindaddig, míg ez a tudás csak intellektuális és nem abszolút megtapasztalás, addig még vagyok és alkotok. Lefestem a járatokat itt belül, térképet készítek a tájról, amelyen áthaladok. És ennek a vándorlásnak, olykor kínlódásnak, máskor meg örömmek állítanak emléket e képek.

Szeretném, hogy tudjanak követni, és, hogy ki-ki felismerje a képeimen a helyét, ahol éppen jár. Vagy ha már sokkal előbbre jutott, akkor biztasson, hogy tartsak ki, van tovább, és érdemes!

Somogyi Réka

első

parton állva

„A semmi ágán ül szívem.”
(József Attila: Reménytelenül)

Bárcsak üres lenne már a szívem minden vágytól, s felsejlene, hol van a gyökere!

A befelé illatozó virág (Nagymamám emlékére)

Utolsó napod felé kísértelek. Hol sírtunk együtt, hol meg már nevettünk a kínokon.
Anélkül, hogy hozzád értem volna, levetköztettelek, hadd legyél friss, könnyű és üde.
S még a meztelenséged se takarjon abban a pillanatban, amikor eljutsz a virághoz,
melynek illatát elrejti tér és idő.

Hódolat a virágszirmok előtt

Összegömbölyödtem, majdnem úgy, mint egykoron anyámban. Én lettem, egyszerű.
Táj lettem, nagyszerű. Virágnak földje lettem, szeretők csókjának csónakjára
szálltam.

A pillanat végtelen terjedése

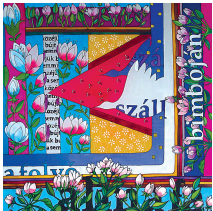
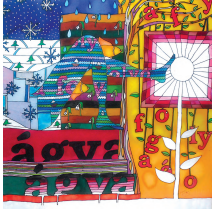
Íme, a völgye az embernyi földnek, ahol randevút ad egymásnak fény és sötét.
S a találkozásukból megszületik a semmi. Én meg, abban bízva, hátha megsejtem
a titkot, megsokszorozva magam figyelem e nászt.

Az olvadás örvényében

Január volt, szigorú és számon kérő. Dideregtem eleget. A madaraktól lestem el, hogyan őrizzem meg a meleget.

Fagyott rózsaszirmokat fújt hozzám a szél. Jégvirágok nőttek a rétemen, a júliusba szerelmesedett bele a tél.

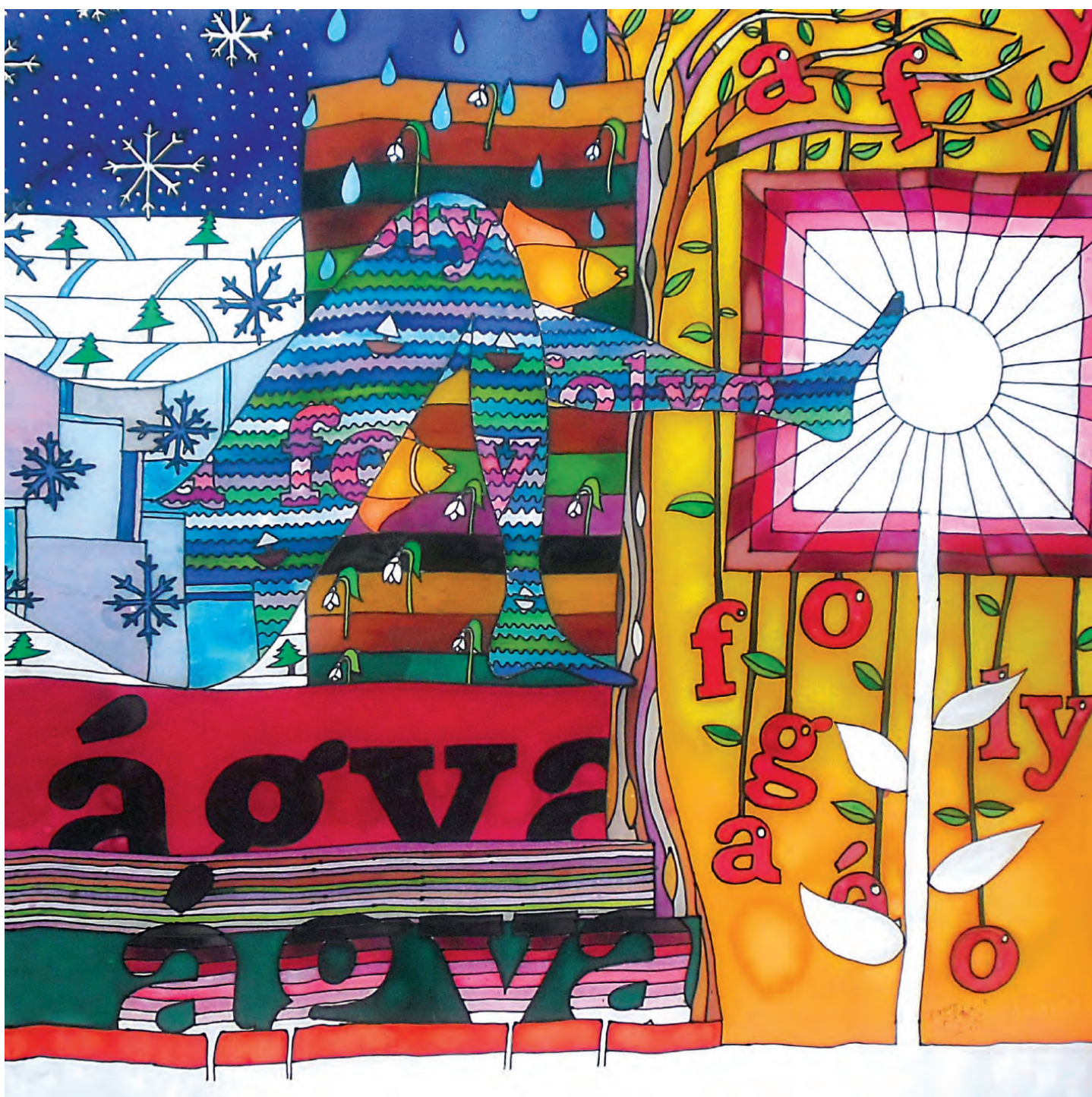
második

a folyó útja

Törekedés a vizeken át

Tornasorba állt arcaim sokasága. Vigadtunk, daloltunk, táncoltunk a történet kezdetén. Aztán folyóhoz ért a csapat, fejest ugrott a sok-sok én. Eltűnt a világ, vizes lettem. Ahogy ismét partot értem, többé nem száradtam már meg, s elkezdtem keresni idekint, amit a hullámok mélyén megláttam.

A folyó ágya

Kérek szépen egy nevet, amelyben megpihenhetek. Réka lettem, folyó, annak mozdu-
latlan ágya: a meder.

Almafa bimbóján száll a folyó

A folyó kalandozni vágyott, kiszállt hát a medréből, beköszöntött a tavasz, és virágot bontott az almafa. A virágok és a folyó között megbújt a Semmi.

A folyó előreküldi a könnyeit

Néha még eszembe jut az idő, amikor folyó voltam...

Tengerből én vagyok

Észrevétlen a torkolathoz ért, s a folyó találkozott a tengerrel.

Akik – mint én is – immáron tizenötödik éve figyelik Somogyi Réka munkásságát, biztosan észlelték, hogy a festmények az elmúlt pár esztendőben meglehetősen nagy változáson mentek át. Habár sem az alkotások színvilága, sem pedig a technikája semmit nem változott, Réka az elmúlt években szép lassan elbúcsúzott korábbi képeinek szereplőitől. Eltűntek a pillangók, a tündérek, a meseházikók, a mesefák s a manószerű lények, akárha Réka kibújt volna ebből az egyszer-volt-hol-nem-volt térből és időből, egyre közelítve a mához, napjainkhoz, az itt és most élő önmagához. Eltűnt a nőalak is – úgy hisszük, Réka alteregója – aki két-három éven át – tucatnyi képen próbálta fölfejtetni a létezés díszes lepleit, hogy megpillanthasson és megmutathasson nekünk valamit, amire csak ő, s csak így volt képes rábukkanni. E ponton Réka helyében más akár zsákutcában is érezhette volna magát, de ő – elárulhatjuk, a Túró Rudi jól ismert csomagolásának képre vitelével – hatalmas fordulatot téve könnyedén arrébb szökött, s azóta ebbe az irányba táncol tovább.

A mesevilág kellékei helyébe a modern művészet gondolatisága lépett. Van ebben némi szürrealitás, dadaizmus, sőt pop-art is – bár egyikbe sem lehet beskatulyázni.

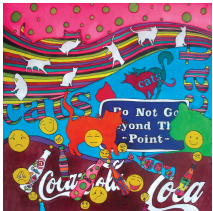
Réka így fogalmaz: „Eltűnt a mese, és nem tudom, mi jelent meg helyette. Először meg kell határozni a helyet, ahol épp vagyok. Sokszor egy verssor segít, vagy egy-egy felirat az utcán, és ebből indul el a kép. Ezeket a mondatokat egy ideje fel is írom a festményre, hogy ne kelljen találgatni, mit is akartam elmondani.” Így kaptak helyet a festményeken Parti Nagy Lajos, Nemes Nagy Ágnes, Pilinszky János vagy egy vietnami író nő sorai, amelyek inkább csak címszavak, gondolatébresztők, s nem mindig

mankók. Átaluk a kép tartalma kis csavart kap, a Réka-féle labirintus pedig újabb járatot.

Ezek az alkotások így nyugodtan nevezhetők intellektuális fejtörőknek, ámde – én úgy érzem – sokkal szabadabbak, mint a korábbiak. A műélvező képzelete ugyan ismertebbnek, hétköznapiabbnak látszó tájakon utazik, de ezek az utazások semmit sem vesztek izgalmukból. Sőt, mivel azt hisszük, jobban eligazodunk – meglepőbbek, így azután hatásosabbak is a fordulatai. Pillangók, manók és tündérek helyett: zöld jelzőlámpákkal, nem tudni, honnan hová futó embertömeeggel, szarvasagancson száradó ruhákkal, tiltó táblák előtt nyújtózkodó macskasziluettekkel, olvadó jégtáblákon álldogáló pingvinekkel, egy polgári szoba díszletei között időző csocsócsapattal, zavarba ejtő környezetben titokzatos szavakkal, mondattöredékekkel találkozunk.

Az ember útra kél Réka képein, s újra meg újra átérzi a festészet, a létezés misztériumát: hogy van egy olyasféle érzés, ami több, mint érzet – már nem is az, pedig néha nagyon érezzük, azt gondolnánk, nincs is más ezen kívül. Valami mindennél hatalmasabb kicsinység ez, ami bennünk van, s mégsem bennünk, kívül érezzük, pedig legsajátosabb valónk. Jelen esetben kontúrok és varázsos színek különleges nászával nyilatkozik meg nekünk ez a misztérium.

Zalai Károly

harmadik

visszanézve

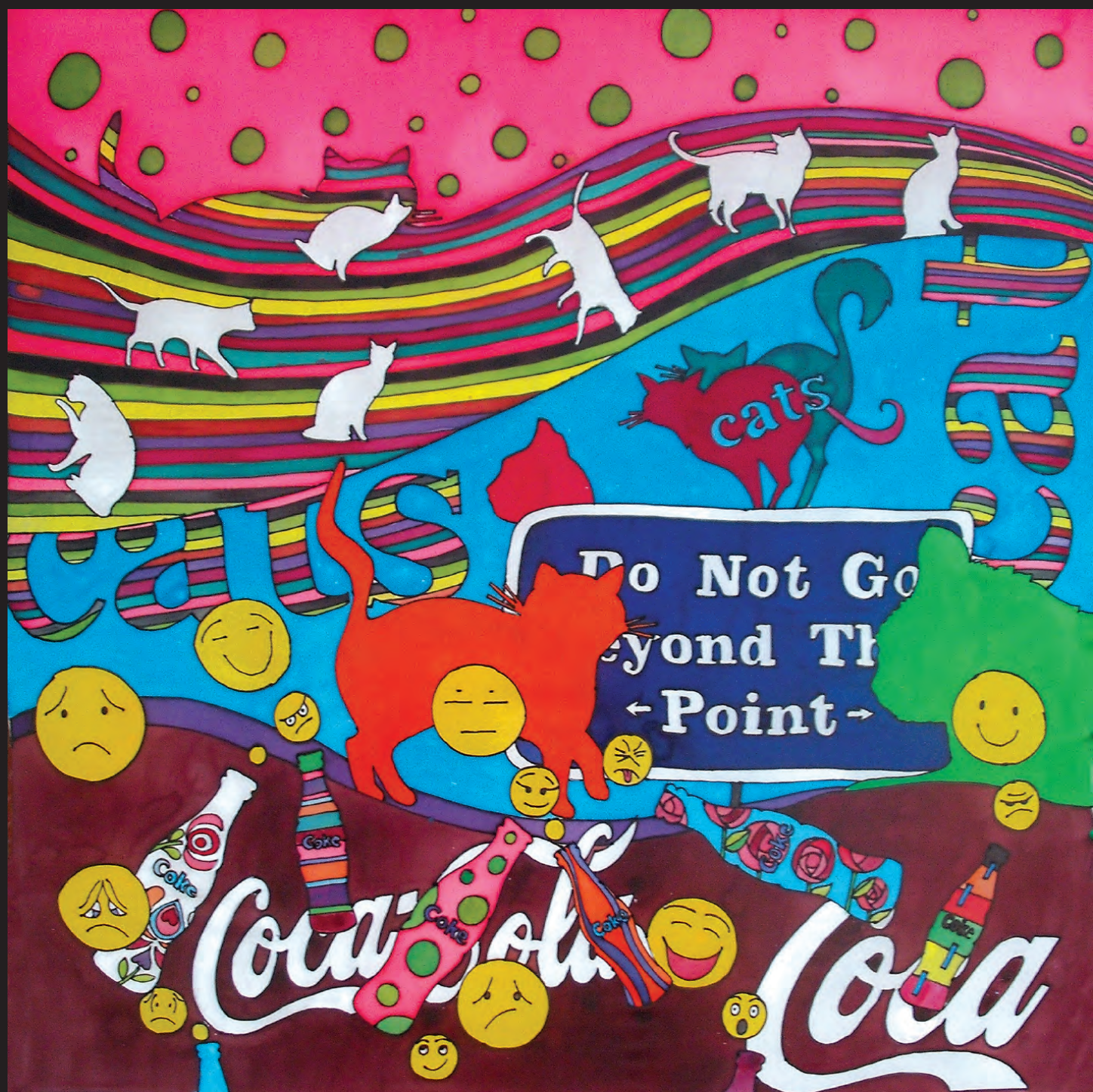
Túrórudi kalandjai

Miközben lassan befed a hó, magamon gúnyolódom. Az édes érzelmeimen, a rajongásom tárgyain, amelyektől terhes a szívem, és amelyek eltakarják az egyetlen és igazi Szerelmemet. Nagymosást tartok hát, mintha már itt lenne a tavasz, kitergetem a képzeletbeli napsütésbe a legszebb ruháim, majd önmagam. Hadd száradjon, illatozzon, fújja a szél. Én meg zuhanok. Végre oda, amiről Nick Cave is énekel.
(Nick Cave: Get Ready for Love)

A Mackótól rendelek

Önmagát kínálja fel a Mackó pincérként a sajton. Micsoda jelenet! Az asztalához ültem és rendeltem. Először a végtelen tél után egy kis olvadást kértem. Erre beköszöntött a nyár, a Mackónak melege lett, nekivetközött, s tálcáján azt kínálta nekem, amit igazán keresek.

Don't go beyond this point!
(Ne menj túl ezen a ponton))

Így él az én: ragacsos buborékok között. De e hol cukros, hol meg keserű mámoron túl vagy innen, van valami, amiről semmi, de semmi sejtésem sincsen.

Mi van a szakítás mögött?

Hello Kitty cicus somogyirékácska formájú szappanbuborékokat fúj a csomagolásomra. Milyen édes, ugye? Na de mit találok a csomagban, ha feltépem a papírt?
 „Nézd, a Fény Hegye úgy áll ott, mint egy érzéketlen tömb! De titkos hatása értelmünkénél messze több, Ez már ártatlan kisgyermekként az elmémbe ragyogott.”
 /Srí Ramana Maharshi: Nyolc versszak a Srí Arunácsolához/

Tereim és utcáim nélkül

Összegyűjtöm hát a bennem visszhangzó szavakat, annyiféle, ahány legóbaba költözött hozzánk az elmúlt tíz év során. Népesítsétek be tereimet, minden utcám zengjen töletek! Vigadjatok, búsuljatok! De engem hagyjatok ki mindebből!

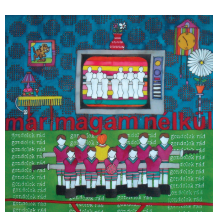
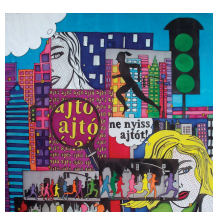
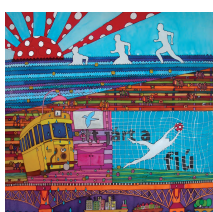
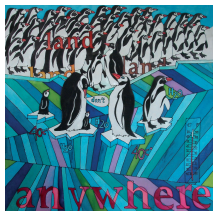
Az átutazók anatómiája

Épphogy csak feltűnik a színen, semmi köze mindehhez itt, ahol mindenki átutazóban van, és így vagy úgy időzik: táncol, pörög, tornászik, várja az indulást.

Ahogy nő, úgy fakul az én

Mély álmukat alusszák az évszakok bennem, csak a tél virraszt éberem. Hiába a sok kincs, dísz, mit felhalmozott az év, ő már csak a tűzét óvja szerelmesen.

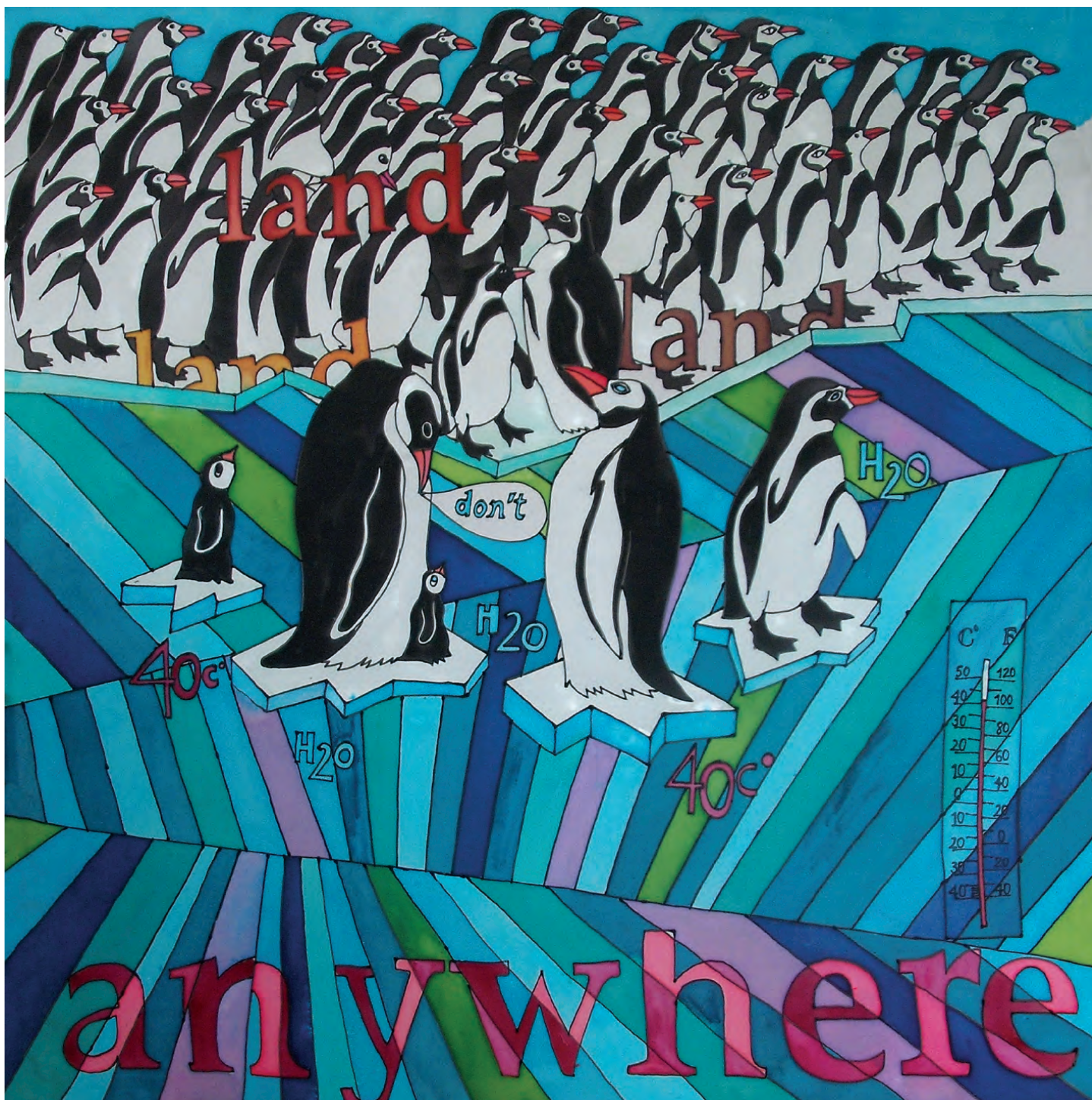
negyedik

elszakad a film

I am the unique principle, which makes the rose grow
(részlet a The Fire of the Freedom. Satsang with Papaji c. könyvből)

Én vagyok az egyedi ok, ami által nőnek a rózsák. Semmi más választást nem hagyok már magam számára, mint azt, hogy itt és most ezt elhiszem. S eztán akár a film is elszakadhat.

Don't land anywhere!

Ne landolj sehhol! - mondta a pingvinmama a kicsinyének.

Belepi őket a hó

„...hóviharban, ha az ügy reménytelen, nem trappolnak tovább. Megállnak, s megvárják, míg belepi őket a hó.” (Mészöly Miklós után szabadon)

Moziba mentem. Meg akartam végre nézni, hogyan végződik a történetem, bízva abban, hogy ezután a filmet soha többet nem kell komolyan vennem. Az utolsó kocka után a nézőtéren maradtam, és azóta is az üres vászon előtt ülök szenvedélyesen.

Utolszor csukja be

...az ablakhoz ment, az az érzés fogta el, hogy utolszor csukja be.

Tudom, ez az a hely, áramköreimen innen és túl, ahova senkit sem vihetek magammal. Még magamat sem! Mégis elindulok felé, s megyek, amíg mehetek. Egyszer csak eltűnik, aki megy, mögötte ablak csukódik, végleg bent marad. Kaptár-nap melenget mézédés térben.

Itt járt a fiú

A tükörbe nézve gyakran kémlelem a látványt, hátha meglátom saját magamon keresztül Őt. Akkor soha többé nem hiányozna már ilyen fájdalmasan. A minap mintha a villamos ablakából integetett volna felém. Úgy tűnt, hogy leszállt, s én szaladni kezdtem felé. De ahogy közeledtem, eltűnt a folyóban. Azóta hallom a labdája pattogását.

Ne nyiss ajtót az elme előtt!

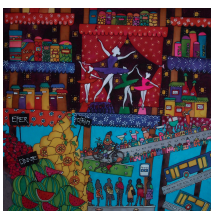
(Roy Lichtenstein és a pop-art emlékére)

Háromszoros zölddel világít a lámpa, indulni lehet, nyitva a tér. A fejemben az ajtó ki is tárja magát, s befogadja a világot, ahogy szokta. De nem jó ez így, be kellene zárni, vagy végre elhinni, hogy az ajtó mögött semmi sincs.

Már magam nélkül gondolok rád (Parti Nagy Lajos verse)

Élő adásban a csapat, mind a tízen azzal vannak elfoglalva, hogy jól mutassanak a képernyőn, így egyikük sem veszi észre, hogy én hátat fordítok nekik, és a zöld gyepre gépelek. De a tévé előtt kötögető nagymamám hiába keres engem a filmben.

ötödik

már nincs itt

Ez egy gyönyörű levél

Ez egy gyönyörű levél, mert nincs jelen az írója. A kéz magától siklik a papíron, a betűk emberi akarat nélkül táncolnak és ölelkeznek. Régen feladtam, hogy megtudjam, ki az, aki ír. A dolgok megtörténnek nélkülem is.

Csak egy boldogságnak ad szállást

Sokáig ablakdísznek álcáztam magam. Csak csünghettem csendben, igaz, nem jutottam el sehova, de a létezés kényelmes volt, és veszélytelen. Ám a fonal, amely tartott, elszakadt. Most a földön baktatok, és gyakran úgy tűnik, ebben az irtózatos mozgásban a talpam alatt lehetetlen haladni. Ám abban biztos vagyok, végre elindultam, s viszem haza az egyetlen igazi ékezet.

Újraindítás (T. F. 1974-2010 emlékére)

A kedvedért azt a ruhát vettem fel, amit szeretsz, amin világítanak a pettyek. Sőt még fodrásznál is voltam, hajlakk tömény illata leng körül. De hiába, úgysem látsz már. Arcod helyén üres fehér tér, a kontúrod viszont még megmaradt. Időd most sincs rám figyelni, mert dühödten az újraindítás gombot nyomogatsz. Pedig egy kicsit igazán pihenhetnél, hiszen csak pár napja, hogy elmentél.

Press to cancel!

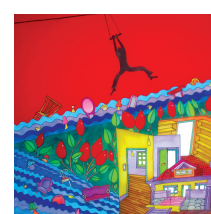
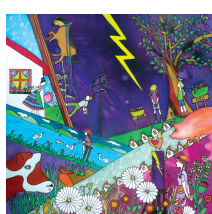
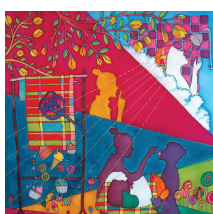
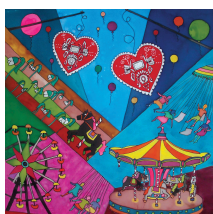
(Törléshez nyomd meg a gombot!)

Beköszöntött a tél, 2010 rideg tele, még szinte az ősz sem búcsúzott el. A szívem egyenletes ritmussal vert, vasaltam a nyugalmamat. A filmemből még bőven volt hátra, a tizennegyedik másodpercnél tartottam. De bennem mégis az a vágy született meg, hogy törölni kéne az egészet.

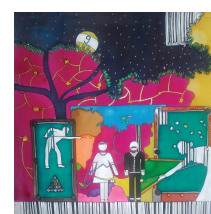
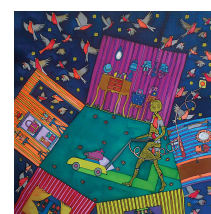
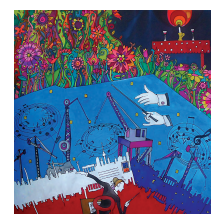
Hogyan került az éléskamrámba e tánc?

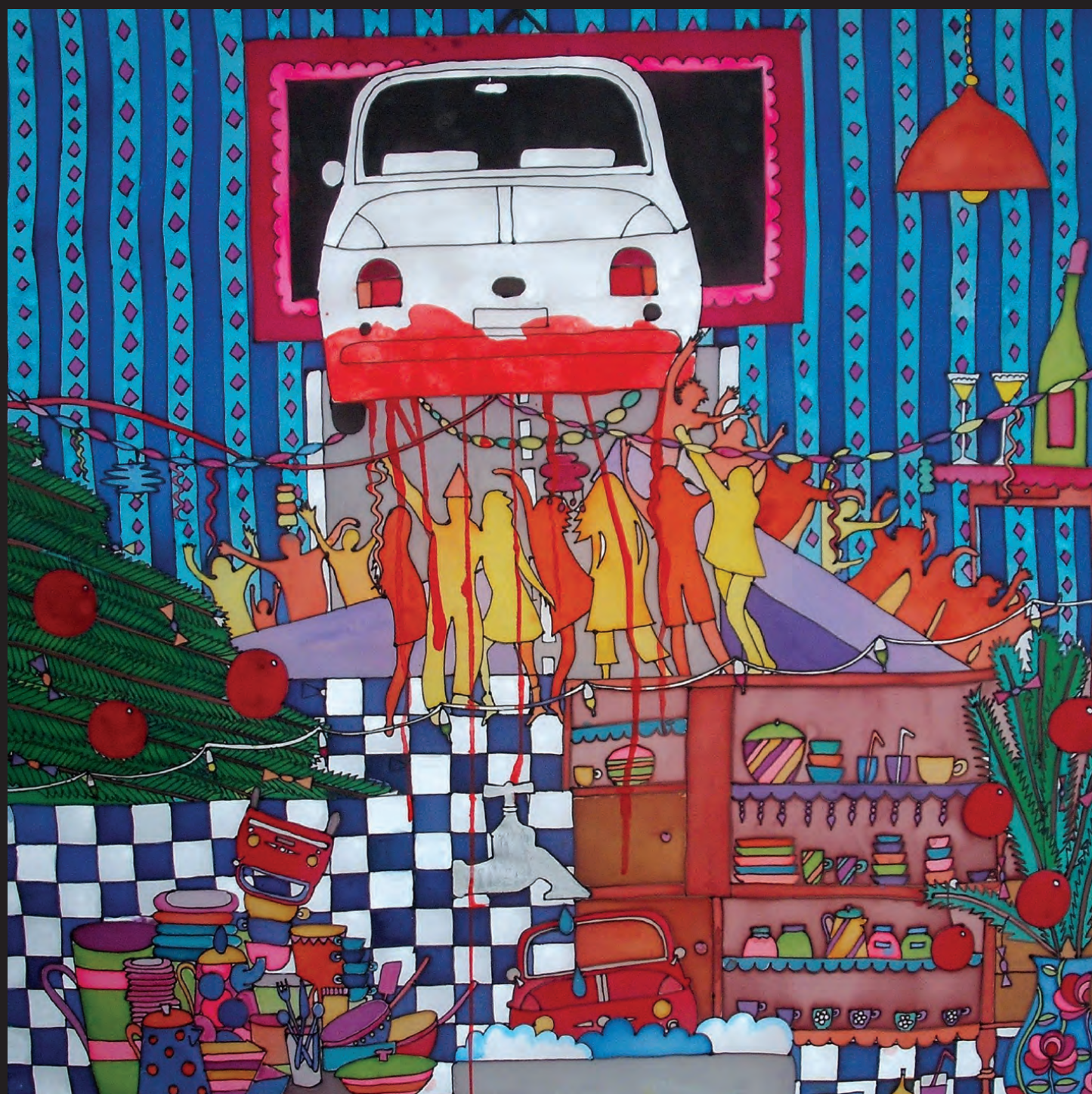
Jól bevásároltam a piacon, azzá lettem, amit vettem, átszínezett a sok vásárfia. Megyek haza, várom a buszt, vagy éppen kerékpárra pattanok. Otthon aztán jól bespájzlok, roskadoznak a polcaim, évekre elegendő a sok befőtt. De van itt valami, amit nem a piacon vettem. Vajon hogyan került belém e mindennél hatalmasabb, mindent uraló mozdulat: e tánc?

hatodik

olyan, mintha menne tovább

Önarckép 2011 januárjában

Akár e kis autó is lehetnék, aki megfürdik, kicsinosítja magát karácsonyra, s az elmosogatott edények között pihen szenteste után. Szilveszterkor kitáncolja magát, pezsgőt bont, és elsején útra kél.

A film útra kel a képernyőn túlra

Van itt minden, mégis rend van. De e rendet nem én raktam, hisz sehol sem vagyok. Vagy én lennék a film, amely Yoda mester varázslatára kinőtt a képernyőből, s észak felé tekeredik épp? Vagy tán az üres útjelző tábla vagyok, mely Stockholmon túl mutat?

Lapp zászló leng a célszalag felett

Azt álmodom épp, hogy célba értem. Fent az északi sarkkörön túl a szinte mindig télbe, ahol pár percre váratlanul kisütött a nap. Vagy csak a 40-es égő melegíti az arcom, és most ébredék?

Március 1. Talán tavasz.

Mozdulni, lépni, sőt ugrani kell. Így, ahogy vagyok, rózsaszín nadrágban és zöld garbóban. Időm csak arra van, hogy a nadrágom szárát feltűrjem, a szárítóbura alatti pink hajháló meg úszósapkának is jó. Vigyázz, kész, rajt!

Már megint a szerelemmel csalogat

A vidámpark lovacskája kitört a körforgásból, s idegen mezőn vágdat épp. De mézeskalács-szerelem ide vagy oda, ezt a lovat, bizony egyre nehezebb lesz betörni.

Min kacag a kookaburra (kacagójancsi)?
(megfejtést lásd a rejtvényben).

Olyan messze akartam utazni, hogy egyetlen emlék se találjon rám. Nem sikerült. Az énem, mint legerőteljesebb emlékem, velem jött és megtalált. Ahogy a kész keresztrejtvény után hanyatt dőlttem, a megoldásból csapott le rám.

Aranyeső

„Anya, olyan most, mintha kiporoltuk volna a szőnyeget, tiszta a tér.” – mondta a fiam, miután egy családi veszekedés után a romokon ültünk.

Csak úgy tud csendet teremteni bennem az élet, ha elveszi az utolsó édességeimet. A kertünkben aranyeső virágzott. Virágpora a zuhanyrózsán át hullott rám. Lassan megnyugodtam.

Jolly Jokerrel vacsoráztam

A zuhanyzás után, gondoltam, kirúgok a hámból, és egymagam ünneplem meg a csendemet. Az étterem telis-tele volt, péntek esti díszben roskadoztak az emberek. Én is a legjobb cipőmet vettem fel, a magas sarkú lilát, piros harisnyával. A velem szemben lévő üres széken váratlanul Jolly foglalt helyet.

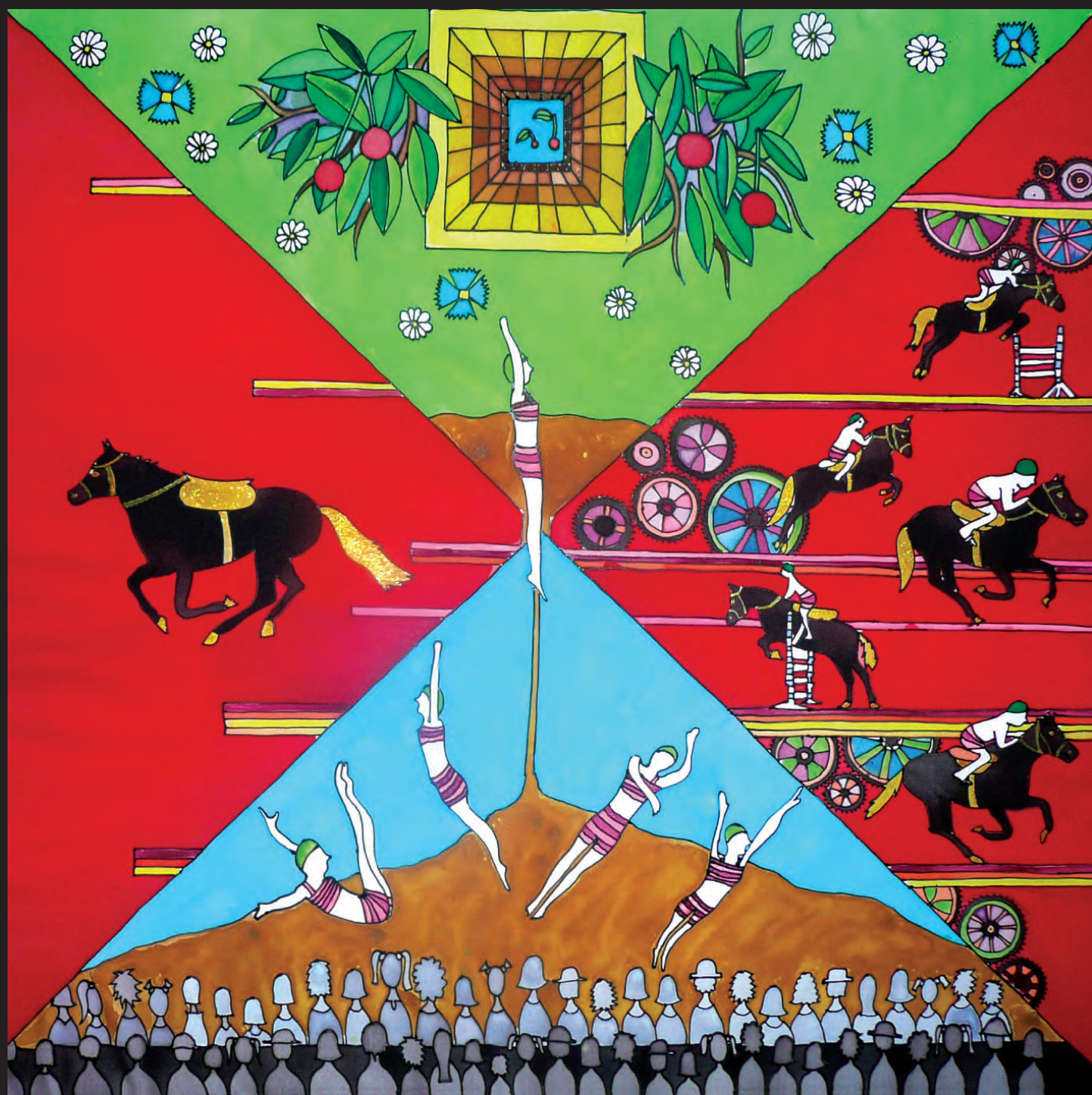
A torinói ló után szabadon

A torinói ló című film közben a Teremtés első napja felé utaztam, sőt a látvány eljuttatott azon is túlra, ahol a fény születik, vagyis visszafelé nézve kihuny. A film után napokig csak feketére festettem egy vásznat, majd ugrottam egy hátraszaltót, én, akit sosem teremtettek.

Összekötött kézzel festek

Mostanra csak az ámulat maradt velem, mert felfogni úgysem tudom, miként kerül a meggy a kosárba, a locsolókanna hogyan öntöz, ki fest villámot a vászonra, mikor én hozzá sem nyúltam az ecsethez. Ki az, aki mozgat, irányít, vagy ölelésre készítet, vagy harcra? Poros alföldi faluban tehát súgja titkát a tyúknak, az meg a kakasnak továbbadja, így jut el estére a hír a malacig.

Amiért jöttem

Annyiféle formában ugrottam már el a rajtköről, aztán mindig elcsábított a mozgulatok végtelensége, és így elvitettem a célt is. Most csak arra a pillanatra vágyom, ahol az eddig ismert iránnyal ellentétesen zuhanva, vagy éppen repülve, végleg belesimulhatok Abba, amiért jöttem.

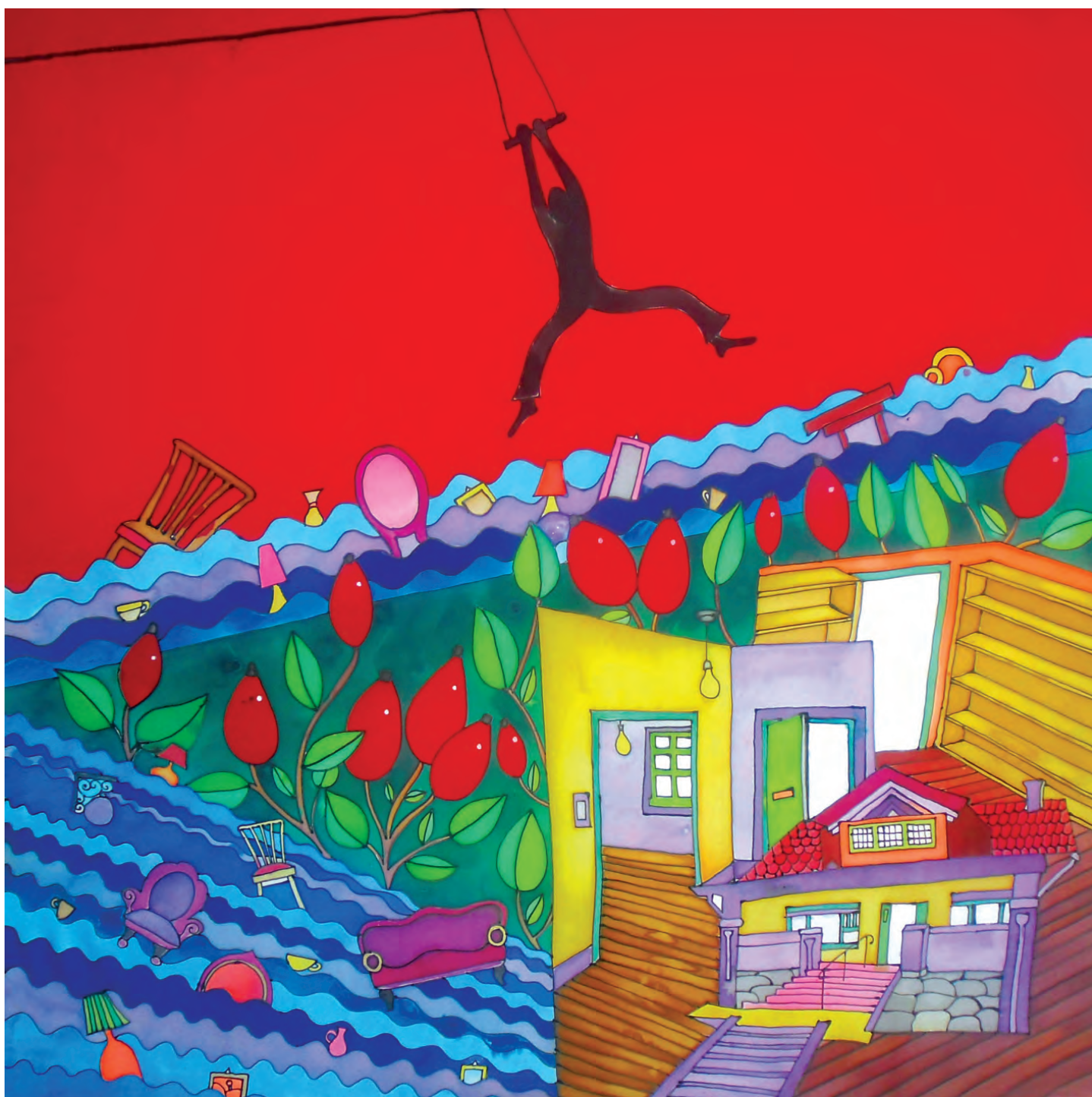
Kikapcsolom a rádiót

Kikapcsolom a rádiót, s a hirtelen keletkező csend járatokat váj bennem. Elhal minden hang, amelyet valaha hallottam. Nem hagyok nyomot már, ahogy haladok.

Menekülés az idillből

A történetem minden nappal megtermékenyít, gúzsba köt, így marasztal. Pedig egészen kicsi lány korom óta őt keresem. Nem tudom, ki ő, sosem láttam, még hírből sem ismerem. S váratlanul akkor ragadott el, mikor már nem is reméltem.

Csendélet a Dunánál

Csipkebogyósín égbolt alatt házam falai állnak még, de a berendezést már viszi a víz.
Én meg...? Fogalmam sincs róla már.

Átfolyik rajtam a Léna

Ezek után, hogy a játéktér minden oldalán álltam, egyszerre voltam a vőlegény és a menyasszony, a folyó és a part, a torkolatnál várom önmagam.
(a vonalkód-leolvasó szerint: somogyiréka 19740809 budapest, anyja neve: berendizsuzsa)

Az egyszer volt ház és az egyszer (sem) volt én

(David Lynch *Kék bársony* c. filmje nyomán)

Így volt ez mindig, ilyen volt e táj, csak korábban áltattam magam az étellel. Most utat nyírok magamnak az idei utolsó nagy fűben. A háttérben a *Kék bársony* című film pereg. Vajon mi a bársony, és kik a filmben a vörösbegyek? Ezen még tűnődöm, míg az ajtóig érek.

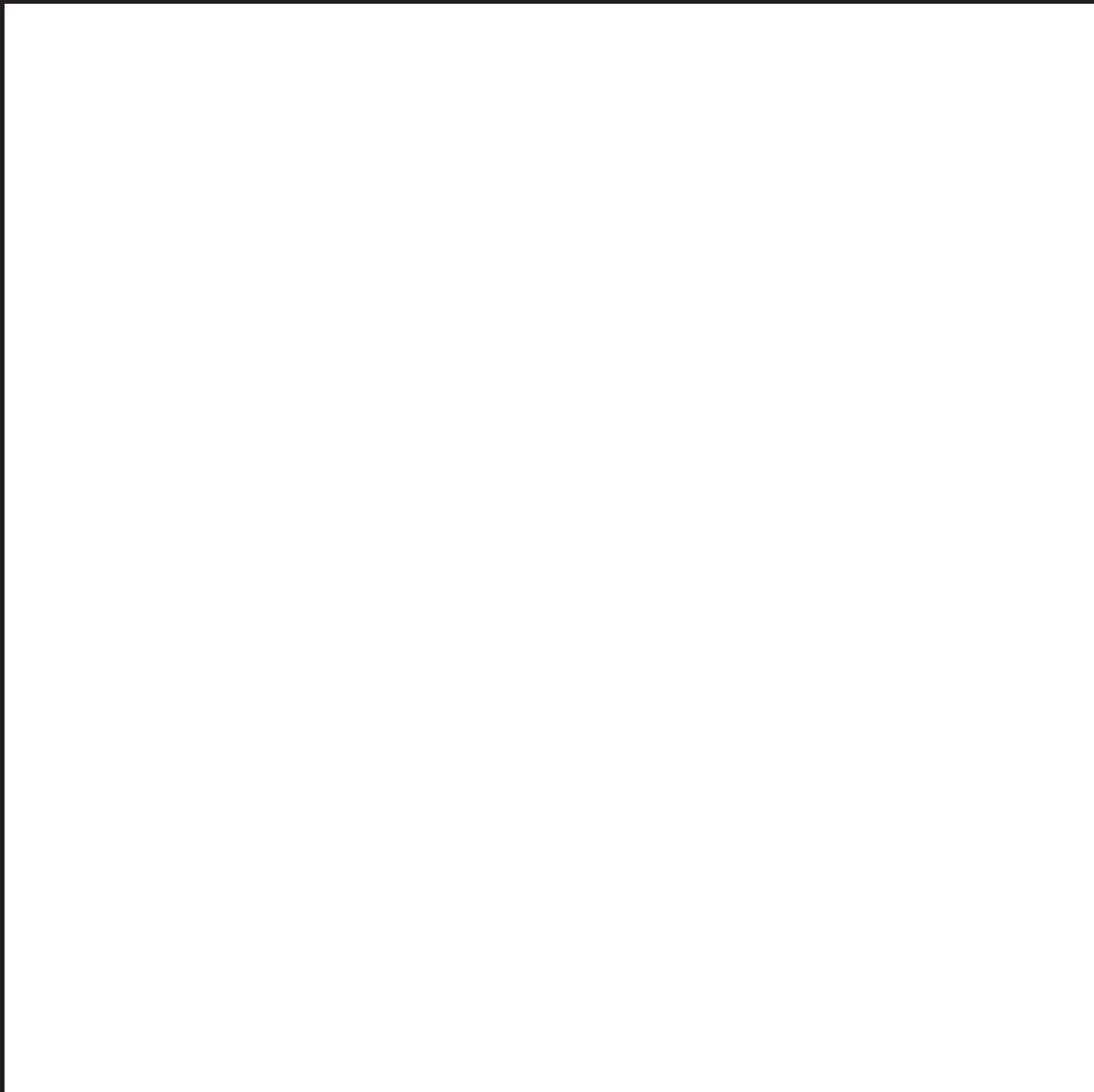
A daruk balettelőadása (Lars von Trier *Melankólia* c. filmje nyomán)

Gyertyafényben borozgassunk, és hallgassuk a IX. szimfóniát? Mint ahogy Berlinben tették, mikor a városközepi senki földjéből ismét kinőtt a Potsdamer Platz, és a daruk ennek örömeire balettozni kezdtek? Micsoda öröm!...Tényleg így várjuk ki, míg ideér a kék színű a vándorbolygó?

A Hópárduc örömére

A kétély egyetlen szikrája sem zavarja terét, eltökélten, csak előre nézve halad. Hozzákapcsolódom, miközben éggé festem a semmit, megpihenek most itt egy kis időre.

A nap végén

A hópárducos kép szobafestő-mázolói befejezték a munkát mára.

